

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: *Mivé tették a „bűnös” Budapestet hat év alatt*

Forrás:

Magyarország

Bn

1925. 3. 17.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(O)

Osztályozás

Tárgy

308

Hely

Idő

"1925"

Személy

Mivé tették a „bűnös” Budapestet hat év alatt?

Az öngyilkosok, az eltűntek, a csődbejutottak sa hirtelen elhűnytak városa lett a pusztuló Budapest

(A Magyarország tudósítójától.) Ki emlékszik még a régi városra, ahol tíz évvel ezelőtt: — ezékelezécszázennegyben — munkás és dolgozó emberek éltek, ahol a kopár telkeken kórházak, templomok és bérházak, szép márványos iskolák épültek, ahol a könnyű és probléma nélküli életben örömet és megelégedést lehettek magukból az uccakövek? Ki emlékszik még a régi városra, ahol a nélkülözést is bohém mosollyal viselték a szegények, ahol nyomort jelentett, ha valaki nem kocszított gumirádlison a Stefánia út virágos hintókorzóján végig? Ezüstpénzből csináltak monoklit maguknak a kávéházak pikkolóí, esténként a ligeti mulatók előtt a huszártiszt összecsókolóztott a rövidlátó cégvezetővel. Ki emlékszik még a régi városra?... a béke Budapestjére?

*

Ez a város tizenegy esztendővel ezelőtt egy vérfehérs nyári vasárnapon a föld alá süllyedt s romjai felett erőlködve és tápáskodva próbált életre lámadni egy új Budapest. Hány-szor változtatta a borzalmas tizenegy év alatt ez az új város szeszélyes attitűdjét. Volt gazdag, mértéktelen hadimilliomos, volt ijedt és féltő a kommün terrorja alatt, volt lázas a tőzsde bolond konjunktúrájában és... ma? halálraitélten vonaglik; utolsó göresös mozdulattal védekezni akar önpusztulása előtt.

A halálraitélt város fiait kérdeztük meg, miért kell elpusztulnia 1925-ben Budapestnek. Ezen a fájdalmas ankéton szót kért magának az orvos, az ügyvéd, a tanár, a bankár, a kereskedő, az író, a színész és a mesterember. Mindnyájan egyként érzik, hogy végzete felé megy, végte felé romlik a Duna legszebb ékszere: Budapest.

Az orvos

Régen fehérbútoros városzobájában libériás ígas tartotta fenn a betegek között a rendet és osztotta ki harmadnapra a számokat, amelyekkel a rendelöbe lehetett jutni. Ez az elegáns fehérbútoros fogadószoba ma üres, bent a rendelöben az orvos tétlenül ül a műszerei között.

— Az első csapást az adta nekünk, — magyarázza ennek a szomorú bessznek az okait — hogy elmaradtak a megszállt területről származó betegek. De aztán, akik megmaradtak is, állandóan ritkulni kezdtek s ha kollégáimnál érdeklödtem, ök is csak azt adhatják válaszul a kérdésemre, amit magam is érzek. Nincs pénzünk az embereknek orvosra, patikára, mert még az előrendü életszükségletek költségeit is gonddal tudják csak előteremteni. Pedig beteg, nagyon beteg ez a város, minden ember hord magával valami kórt, ami elhanyagolódik benne, anélkül, hogy gyógyítaná. Gondoljunk csak arra, hogy ha egy tudóveszes embernek azt javasolnám ma, hogy délre utazzék kezelteni magát a meleg éghajlat alá. Megmosolyogna. Valuta-

diszparitás játszik közre. Szavak amikkel azelőtt sohasem találkozhattunk.

Az ügyvéd

Irodájának berendezése eleganciát, jómódot mutat, de a principális kopott és fáradt ember, nem illik a bútorok közé, amelyeket régen, a béke boldog éveiben vásárolt még s amikor már tartaléktökeként szerepelnek háztartásának költségvetésében.

— Arra kell gondolnom, — mondja — hogy eladom a lakásom berendezését, mert az iroda körülbelül egy esztendő óta szinte teljesen szünetel. Úgy látszik, mintha az emberek nem pörösködnének egymással. Amit azelőtt csak letört egzisztenciájú ügyvédek csináltak: megállni a törvényszék folyosóján és ott perre horgászni, ezt sokan kartársaim közül ma már állandóan gyakorolják. Különbem nem jön fél az ügyvédhez. Sok a költség a pereskedésnél, az ügyvéd sem dolgozhatik ingyen, meg aztán nagyon bizonytalanok az értékek manapság és mit lehet tudni, ha perelek egymillióért valakit ma, holnap vagy mikor ítéletet kapok, érték lesz-e a tőkeként szereplő egymillió korona?

A tanár

Talán ő vesztett a legtöbbet, a magyar köztisztviselő, a magyar tanár, aki békeben nyugodtan indult a pályája elé, mert egész életére be tudta osztani a fizetését; tudta, mikor lép egyik fizetési osztályból a másikba, tudta, mekkora lesz a nyugdíja, tudta, milyen obsitra számíthat az államtól a szolgálatáért. A magyar tanár számításait teljesen felborították az idök. Régi garderobjából kikopott, értékeit eladta, könyveit elköttyavetyelte, ma eldugott kiskocsmákba jár, olcsó hónapos szobát bérel lakásul s közben gyül a keserúsége, mert nem tudja

fedezni fizetéséből a mindennapi szükségleteit. S még valami nagyon fáj a magyar tanárnak: *el kell hanyagolni a régi ambíciókat.* Mindegyik még egyetemi hallgató korában vitt magával valami ábrándot, tervet, amit keresztül akart vinni az életben. Ma ezekre a tudományos bűvárkodásokra sem ideje, sem anyagi eszköze, sem kedve nincsen.

— Azelőtt — mondotta egy tanár nekünk — a fizetésen kívül *privát-órát* adhattunk jobbmódú diákoknak, most már ez sem lehetséges. Egyszerűen azért, mert a jobbmódú emberek fajtája kipusztult a városunkból. Ha egy diáknak azt ajánlom, hogy szülei fogadjanak mellé instruktort, akkor bejön a gyermek apja vagy anyja és zokogva panaszkodik el, hogy nem képes erre az áldozatra, mert még az *iskolai tanítási költségeket is alig tudja megfizetni.*

A bankár

Nem azokról van szó, akik két évvel ezelőtt felkapaszkodtak a konjunktúra szekerére, mert azokat akkor sem fogadta tulajdonképpen kebelébe a magyar bankárok céhe. De van itt egy régi-régi foglalkozási ág, amiről csak a tisztelek hangján emlékezhetünk meg, a *békebeli börzidnevelők az osztálya.* Ezek, amikor a tőzsde a legvadabb kilengéseket mutatta, félreálltak a szabadságtéri hodály egy-egy sarkába és onnan nézték a tülekedést. *Nekik nem ietszett a konjunktúra,* mert tudták, hogy ugyanis rövidéletű. Ez a kaszt, a bankárok kasztja, szintén romlás útján halad. Azok az emberek, akik békeben is állandó üzletfelei voltak a bankároknak, követve a tömegpszichét s felismerve a gazdasági törvényeket, megundorodtak a tőzsdétől, nem foglalkoznak a békeben is szokásos hetijátékokkal, vagy kulisszüzletekkel.

A négyvenéves cégek dacosan és makacsul próbálják állni a gazdasági krízist, szegynék becsukni a boltot, amit tradíciókhoz szabtak az alapítók. De hiába. A Szabadság tér környékén ásitanak a banküzletek, még véletlenül sem akad ember, aki betévedve megbízást adjon. Így aztán egy tisztességes békebeli gazdaságnak volt a rekvizituma, kocsli, nagy lakás, garderob: mind-mind elvándorolt a főnkreménis útján. A banküzletben leépítették a tisztviselőket, a nagy üzleti apparátusra tervezett berendezkedést is csökkentették. Egy-egy hivatalnok lézeng a pénztár vasrácsa mögött és regényt olvas, bent a főnöki fülkében pedig ül az öreg tőzsdés, aki tíz évvel ezelőtt virilista volt Budapesten. Könyvei fölé hajol, számolgat és várja a reménytelen holnapot.

A kereskedő

Talán az ő panasza a legismertebb, mert a sokat szerepeltek már a sajtóban a nyilvánosság előtt, ők fújták meg leggyakrabban a vészkiáltót, segítséget kérve, mert *ők érezték meg legelőször, hogy mi következik.* Nincs vevő. Az összefüggő gazdasági

lánc a kereskedőkre nehezedik először. Az orvos, akinek nincs páciense, az ügyvéd, akinek nincs kliense, a tanár, aki éheznek, a hivatalnok, aki nem tudja beosztani fizetését először a vásárlókedvét csökkenteni a minimálisra. És ebből a vevőhiányból egy nagy üzleti verseny fejlődik.

— Itt a rezszi, — sóhajtott a nekünk adott interjúban egy előkelő fővárosi kereskedő — ez nyom le először bennünket, azután jön a hatalmas bunkós *az adó.* Hiába magyarázzuk, hogy nincs forgalmunk, hiába mutatjuk be könyveken keresztül, hogy effektíve ráfizetünk az üzletek nyitvatartására, könyörtelenül behajtják rajtunk a rettenetes összegű adókat. *Ma még esszük a raktárunkat, a tőkéinket,* ha elfogy, senki sem tudja, hogy mi lesz.

Az író

Igaz, a magyar író mindig mostoha gyermeke volt a sorsnak, békeben is szükösen jutott kenyérpuztán az irodalomból. De ma, ha volna egy rajongó, aki csak belletristikából akarna megélni, elpusztulna a második napon. A könyvkiadók nem mernek vállalkozni egy regénynek, novelláskötetnek, vagy — horribile dictu — versesfüzetnek a terjesztésére, mert sokkal rosszkedvűbbek, szegényebbek, gonddal vertebekek az emberek, semhogy kedvük, vagy pénzük legyen szépirodalomra. A magyar írók ma hivatalokban, üzletekben dolgoznak, ennek az a végzetes következménye van, hogy lassanként a különben friss és nagytehetségű generációban eltömpül a kedv és az akarat, hogy valóban komoly íróvá edzze magát.

A mesterember

A szabóműhelyekben megálltak a szorgalmas varrógépek, a suszteroknál szabályos moreven áll az asztalba szűrva a dikics, nincs megrendelés — magyarázzák — nincs vevő, mert senkinek sincs pénze ahhoz, hogy ma ruhát vagy cipőt csináltasson. Ha valakinek leszakadt testéről a ruha, újra szemlét tart az üresedő szekrényekben. Így kerülnek elő a béke drága emlékei, szemókingok, megvénytű zsakettek és inkább ezekbe öltözködnek, semhogy akár részetre is, új öltönyt rendeljenek maguknak, mert nem tudnának megfelelni a kötelezettségeknek.

Amikor elmúlt a tőzsde konjunktúrája, ahonnan ideig-óráig ez a szegény város táplálkozott, akkor a kifosztottak, a megraboltak új szerenesejték után kezdték rohanni,

a bakkasztal felé.

1924. alatti szenzációs krupic-konjunktúra volt Budapesten. De ez is csak addig tartott, amíg az emberek egyrészt nem jötték rá, hogy a bakk és a chemin de fer ép oly ostoba illúzió, mint 1923-ban a kiszámíthatatlan tőzsde volt.